

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 07 ΙΟΥΝΙΟΥ 2017 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

[Επιστήμη και επιστήμονες]

Η επιστήμη, ως αέναος αγώνας του ανθρώπου για την κατάκτηση της γνώσης, με την οξυδερκή παρατήρηση, τη διαίσθηση και την έρευνα, ανοίγει συνεχώς νέους ορίζοντες και φωτίζει τον νου. Επιστήμη, βέβαια, και τεχνολογία δεν ταυτίζονται, διότι η επιστήμη παραμένει προσηλωμένη στην όλο και πιο βαθιά κατάκτηση της γνώσης, ενώ η τεχνολογία έχει ως επιδίωξη την αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης για την υπηρετήση των τρεχουσών, πρακτικών αναγκών του ανθρώπου. Πολύ χαρακτηριστικά, ο Αϊνστάιν [1879-1955] είχε τονίσει ότι η επιστήμη μπορεί να προσφέρει τα μέσα για την ανάπτυξη σκοπών, τους οποίους έχουν οραματιστεί προσωπικότητες που διαθέτουν υψηλά ηθικά ιδανικά.

Εάν βέβαια ο Αϊνστάιν είχε ζήσει ολόκληρο τον εικοστό αιώνα, με επαναστάσεις, παγκοσμίους θερμούς και ψυχρούς πολέμους, αλλά και δοξασμένο από τη ραγδαία ανάπτυξη των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας, ίσως προβληματιζόταν περισσότερο. Η προώθηση των φυσικών επιστημών και η έκρηξη της τεχνολογίας, η οποία έχει προσλάβει φρενήρεις ρυθμούς στην εποχή μας, εγείρουν απορίες και συγκλονιστικά ερωτήματα. Η επιστήμη αναπτύσσεται συνήθως σε σχέση με τις πρακτικές ανάγκες των ανθρώπων, ακολουθεί όμως βασικά την εξέλιξη μιας κοινωνίας και αντικατοπτρίζει το συγκεκριμένο πνευματικό και ηθικό της επίπεδο. Όμως η τεχνολογία, που βελτίωσε σημαντικά τις συνθήκες της ζωής μας, βοήθησε ή εμπόδισε τον άνθρωπο να γίνει περισσότερο άνθρωπος;

Τα ευγενή ιδεώδη του ανθρωπισμού διασύρθηκαν και υπονομεύθηκαν στις μέρες μας. Η σύγχυση πραγματικών και πλασματικών αναγκών, η πνιγηρή εντατικοποίηση του ρυθμού της ζωής στις μεγαλουπόλεις, η εσωτερική μοναξιά, το άγχος και η αγωνία αλλοτριώνουν βαθύτατα και παρεμποδίζουν την πνευματική ολοκλήρωση των ανθρώπων.

Μέσα στο κλίμα αυτό ζει, μεγαλώνει και εργάζεται ο σύγχρονος επιστήμονας. Ο επιστήμονας βαρύνεται με πολύμορφη ευθύνη για τη γνώση που κατά κάποιον τρόπο παράγει και οφείλει να προβλέπει οποιοδήποτε πιθανό κίνδυνο που θα μπορούσε να προέλθει από τη χρήση της –ή την κατάχρησή της– στο μέλλον για τον άνθρωπο και για την οικουμένη. Πρέπει να αποφασίζει με άγρυπνη συνείδηση και υπευθυνότητα εάν τα αποτελέσματα των ερευνών του πρέπει τελικά να εφαρμοσθούν. Κάθε επιστημονικό επίτευγμα πρέπει να εξετάζεται όχι μόνο ως γνωστική ή υλική κατάκτηση, αλλά και για το αν θα αποβεί ευεργετικό ή επιζήμιο, ή και καταστρεπτικό, για την ύπαρξη του ανθρώπου. Τον έλεγχο αυτό κανένας άλλος δεν μπορεί ή δεν επιτρέπεται να επιβάλλει στη συνειδητή ελευθερία του επιστήμονα παρά μόνον η συναίσθηση της ανθρωπίνης και γενικά της κοινωνικής του ευθύνης.

Δυστυχώς, όμως, οι αποφάσεις για τη χρησιμοποίηση από τη σύγχρονη τεχνολογία επιστημονικών γνώσεων και ανακαλύψεων δεν ανήκουν πάντοτε στην απόφαση ή στη σύμφωνη γνώμη εκείνων που τις ανακάλυψαν, ούτε οι πολλαπλές συνέπειες από τη χρήση τους έχουν όσο και όπως θα άρμοζε υπολογισθεί. Για τούτο, συχνά οι στόχοι μιας

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ερευνητικής πορείας διασπείρονται. Πολλοί διάσημοι ερευνητές δεν μπόρεσαν να προβλέψουν τις πρακτικές εφαρμογές των ανακαλύψεών τους.

Για να παραμείνουν όμως οι στόχοι της επιστήμης ανθρωποκεντρικοί, κρίνεται απολύτως αναγκαίος ο επανακαθορισμός τους από «προσωπικότητες με υψηλά ηθικά ιδανικά», κατά τον Αϊνστάιν, **δηλαδή** από έντιμους, συνεπείς και ανιδιοτελείς, διορατικούς, ειλικρινείς και αντικειμενικούς ανθρώπους-επιστήμονες.

Γρηγόρης Σκαλκέας, Διασκευή από ομιλία στην Ακαδημία Αθηνών.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**:

- α. Η επιστήμη και η τεχνολογία ταυτίζονται ως προς τους στόχους τους.
- β. Η επιστήμη στοχεύει αποκλειστικά στην ικανοποίηση των πρακτικών αναγκών του ανθρώπου.
- γ. Οι ανθρωπιστικές αξίες υπονομεύτηκαν στην εποχή μας.
- δ. Ο επιστήμονας έχει ευθύνη για τη χρήση της επιστημονικής γνώσης που παράγει.
- ε. Επιστήμονες υψηλών ιδανικών θα συμβάλουν στη διατήρηση του ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα της επιστήμης.

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε έναν από τους τρόπους ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου του κειμένου «**Η επιστήμη ... ηθικά ιδανικά**» (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (μονάδες 2).

Μονάδες 4

β) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις (με έντονη γραφή στο κείμενο):

- βέβαια** (1η παράγραφος)
- εάν** (2η παράγραφος)
- όμως** (2η παράγραφος)
- για τούτο** (5η παράγραφος)
- δηλαδή** (6η παράγραφος)

Μονάδες 5

B3. α) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις του κειμένου, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες, χωρίς να αλλάζει το νόημα:

- Η επιστήμη ως άενσος αγώνας του ανθρώπου.
- η επιστήμη παραμένει προσηλωμένη στην κατάκτηση της γνώσης.
- Η προώθηση των φυσικών επιστημών και η έκρηξη της τεχνολογίας [...] εγείρουν απορίες.
- το άγχος και η αγωνία αλλοτριώνουν [...] την πνευματική ολοκλήρωση των ανθρώπων.
- κάθε επιστημονικό επίτευγμα [...] θα αποβεί [...] καταστρεπτικό.

Μονάδες 5

β) Να δώσετε τα αντώνυμα των παρακάτω υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

- συγκεκριμένο (2η παράγραφος)
- βελτίωσε (2η παράγραφος)
- ευθύνη (4η παράγραφος)
- υλική (4η παράγραφος)
- ελευθερία (4η παράγραφος)

Μονάδες 5

B4. α) «Η σύγχυση πραγματικών...των ανθρώπων.» (3η παράγραφος) Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με το ασύνδετο σχήμα;

Μονάδες 3

β) «Όμως η τεχνολογία...περισσότερο άνθρωπος;» (2η παράγραφος) Τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση του ρητορικού ερωτήματος;

Μονάδες 3

Γ1. Στην τελετή αποφοίτησης του σχολείου σας ως υποψήφιοι/ες φοιτητές/τριες και μελλοντικοί/κές επιστήμονες εκφωνείτε μια ομιλία 500-600 λέξεων στην οποία εστιάζετε σε δύο άξονες:

α) στον ρόλο της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων, κατά τη γνώμη σας, σύγχρονων προβλημάτων και

β) στα ηθικά εφόδια του επιστήμονα που θα του επιτρέψουν να υπηρετήσει αυτό τον στόχο.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θεματικό κέντρο: Η διαχείριση της επιστημονικής γνώσης και η κοινωνική ευθύνη του επιστήμονα.

1^η παράγραφος: Η επιστήμη, η οποία αποτελεί τη διηνεκή προσπάθεια του ανθρώπου για απόκτηση γνώσης και διεύρυνση του πνεύματος, διαφοροποιείται από την τεχνολογία που στοχεύει στην πρακτική εφαρμογή της γνώσης.

2^η και 3^η παράγραφος: Η ραγδαία ανάπτυξη και των δυο κατά τον 20^ο αιώνα αφενός αντανakλά το διανοητικό και αξιακό υπόβαθρο της κοινωνίας και αφετέρου δημιουργεί προβληματισμό λόγω της πνευματικής αλλοτρίωσης και της υπονόμησης των ανθρωπιστικών αξιών.

4^η παράγραφος: Ο επιστήμονας έχει χρέος να προνοεί σχετικά με τη χρήση των επιτευγμάτων του, διαθέτοντας κοινωνική συνείδηση.

5^η παράγραφος: Η πρακτική, ωστόσο, αξιοποίηση της γνώσης δεν εξαρτάται μόνο από τον επιστήμονα γι' αυτό οι συνέπειες είναι απρόβλεπτες.

6^η παράγραφος: Για να επιτελέσει, συνεπώς, η επιστήμη τον ανθρωπιστικό της ρόλο απαιτείται –σύμφωνα με τον Αϊνστάιν- η διαχείρισή της από ηθικές προσωπικότητες.

ΘΕΜΑΤΑ

B1.

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Σωστό
- δ. Σωστό
- ε. Σωστό

B2. α) Η πρώτη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης. Ειδικότερα, ο συγγραφέας συγκρίνει την έννοια της τεχνολογίας με εκείνη της επιστήμης σημειώνοντας την μεταξύ τους διαφορά. Ενδεικτικό είναι το χωρίο του κειμένου «Επιστήμη, βέβαια, και τεχνολογία ... πρακτικών αναγκών του ανθρώπου.» με χαρακτηριστική τη διαρθρωτική λέξη «ενώ».

Εναλλακτικός τρόπος ανάπτυξης είναι η αιτιολόγηση, δικαιολογώντας τη μη ταύτιση των λειτουργιών της τεχνολογίας και της επιστήμης αντίστοιχα. Ενδεικτικό είναι το χωρίο του κειμένου «Επιστήμη, βέβαια, και τεχνολογία ... πρακτικών αναγκών του ανθρώπου.» με χαρακτηριστική τη διαρθρωτική λέξη «διότι».

Άλλος τρόπος ανάπτυξης είναι το παράδειγμα, το οποίο ενισχύει την άποψη ότι η επιστήμη συμβάλλει στην επίτευξη υψηλών στόχων. Ενδεικτικό είναι το χωρίο του κειμένου «Πολύ χαρακτηριστικά, ο Αϊνστάιν ... υψηλά ηθικά χαρακτηριστικά.»

β) βέβαια: έμφαση, επιβεβαίωση /στη συγκεκριμένη περίπτωση το "βέβαια"
λειτουργεί και ως αντίθεση

εάν: όρος, προϋπόθεση / υπόθεση

όμως: αντίθεση

για τούτο: αιτιολόγηση / αίτιο-αποτέλεσμα

δηλαδή: επεξήγηση

B3.

α) αένανος: διαρκής, αιώνιος, παντοτινός

προσηλωμένη: αφοσιωμένη, προσκολλημένη, συγκεντρωμένη

εγείρουν: προκαλούν, προξενούν, δημιουργούν

αλλοτριώνουν: απομακρύνουν, αποκόπτουν, αλλοιώνουν, υποβαθμίζουν,
υπονομεύουν

καταστρεπτικό: ολέθριο, αφανιστικό, εξοντωτικό

β) συγκεκριμένο: γενικό, αόριστο, αφηρημένο

βελτίωσε: επιδείνωσε, χειροτέρευσε, επιβάρυνε

ευθύνη: ανευθυνότητα, επιπολαιότητα, ασυνειδησία

υλική: άυλη, πνευματική, νοητική

ελευθερία: υποδούλωση, ανελευθερία, δέσμευση

B4. α) ασύνδετο σχήμα: με το ασύνδετο σχήμα ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο του κειμένου αποσκοπεί στο να δώσει ένταση, έμφαση στο λόγο και να προκαλέσει συναισθήματα στον αναγνώστη. Ακόμη, προσδίδει ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα, ενώ ταυτόχρονα πυκνώνει το λόγο του παραθέτοντας τις αιτίες της σύγχρονης αλλοτρίωσης.

β) ρητορικό ερώτημα: με αυτό ο συγγραφέας κεντρίζει το ενδιαφέρον των αναγνωστών, οξύνει την κρίση τους, τους αφυπνίζει, τους καλεί να παρακολουθήσουν τη συλλογιστική του, την απορία, την αγωνία, τις επιφυλάξεις του

και τους προετοιμάζει για τους προβληματισμούς του. Ταυτόχρονα δίνει έμφαση, ζωντάνια και παραστατικότητα στο λόγο.

Παρατήρηση: Το συγκεκριμένο ρητορικό ερώτημα δίνει την ευκαιρία στους αναγνώστες να προβληματιστούν για την απάντηση, την οποία ο συγγραφέας δεν την υπονοεί απλώς, αλλά την παραθέτει στην παράγραφο που ακολουθεί.

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία

Πρώτο ζητούμενο: Ο ρόλος της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων, κατά τη γνώμη σας, σύγχρονων προβλημάτων.

Σύγχρονα προβλήματα:

- Οικολογικό πρόβλημα
- Πυρηνική ενέργεια
- Ασθένειες
- Πόλεμος
- Προσφυγικό ζήτημα
- Τρομοκρατία
- Πείνα
- Οικονομικές ανισότητες
- Κοινωνικός ρατσισμός
- Χαμηλό πνευματικό επίπεδο πλειονότητας/ άγνοια για το εύρος των σύγχρονων προβλημάτων, αλλά και για τις δυνατότητες της επιστήμης να τα λύσει.
- Καθημερινά, πρακτικά, ψυχικά προβλήματα που προκύπτουν από το σύγχρονο τρόπο ζωής και την αρνητική χρήση της τεχνολογίας.
- Ηθική παρακμή / υλιστική μονομέρεια

Ρόλος επιστήμης στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων

- Οι επιστήμες, τόσο οι θετικές όσο και οι ανθρωπιστικές, μέσω των λειτουργιών τους-των επιστημόνων, οφείλουν να ενημερώνουν και να αφυπνίζουν, ευαισθητοποιούν τους πολίτες για όλα τα τρέχοντα ζητήματα.
- Ανάπτυξη εναλλακτικών τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον/ αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (αειφορία)

- Χρησιμοποίηση διαστημικών προγραμμάτων και ερευνών με προσανατολισμό την επίλυση των προβλημάτων της γης.
- Ορθολογική χρήση της πυρηνικής ενέργειας, σύγχρονα μέτρα προστασίας και ασφάλειας για τον εκμηδενισμό ατυχημάτων.
- Εξέλιξη των ιατρικών ερευνών για την πρόληψη και τη θεραπεία των πιο διαδεδομένων ασθενειών και την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου. Τα επιτεύγματα της Γενετικής επιστήμης επιβάλλεται να υπηρετήσουν τις σύγχρονες ανάγκες.
- Σθεναρή άρνηση της επιστήμης να κατασκευάσει συστήματα μαζικής καταστροφής και να υπηρετήσει πολεμικά συμφέροντα.
- Η συνεργασία θετικών-ανθρωπιστικών επιστημών μπορεί να δράσει αποτελεσματικά τόσο για την κατάργηση των λόγων που δημιουργούν την προσφυγιά (εναντίωση ή και ματαίωση πολέμων) όσο και για την περίθαλψη και αξιοπρεπή διαβίωση των προσφύγων.
- Δυναμική συμμετοχή της επιστήμης στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας με σύγχρονα συστήματα προστασίας και ασφάλειας.
- Η επιστήμη έχει τη δυνατότητα να επινοήσει οικονομικούς τρόπους μαζικής παραγωγής υγιεινών τροφίμων για την ανακούφιση της πείνας. Παράλληλα, οφείλει να συμβάλει στην αυτοδυναμία του πληθυσμού του Τρίτου κόσμου, οργανώνοντας για παράδειγμα προγράμματα επιμόρφωσης με στόχο την αυτόνομη αγροτική παραγωγή.
- Η Οικονομική επιστήμη οφείλει να αξιοποιήσει την εμπειρία των αποτυχημένων οικονομικών προγραμμάτων και να επανασχεδιάσει οικονομικά προγράμματα για την επίλυση των ανισοτήτων.
- Η επιστήμη έχει αποδείξει την ισότητα όλων των ανθρώπων, τεκμήρια τα οποία μπορούν να αμβλύνουν τις κοινωνικές προκαταλήψεις και τους ρατσισμούς.
- Ενημέρωση των πολιτών για τα επιστημονικά επιτεύγματα, εκλαΐκευση της γνώσης ώστε να είναι λειτουργική για το σύγχρονο άνθρωπο.
- Η επιστήμη με πρωτοποριακές μεθόδους μπορεί να βελτιώσει τις νοσηρές συνθήκες της αστικής ζωής και να καθοδηγήσει ως προς τη σωστή εκμετάλλευση της τεχνολογίας από το μέσο άνθρωπο.
- Οι ανθρωπιστικές επιστήμες έχουν τη δύναμη, μέσω του δημόσιου λόγου των επιστημόνων, να υπενθυμίσουν στον άνθρωπο ότι δεν είναι μόνο βιολογική

οντότητα αλλά και ηθικό-πνευματική ύπαρξη, ώστε να επανακτήσει τις ηθικές και πνευματικές αξίες.

- Οι επιστήμονες, που υπηρετούν την επιστήμη, πρέπει να λειτουργούν ως πνευματικοί ταγοί και να διδάσκουν εμπράκτως την προσφορά, τον εθελοντισμό, την ανθρωπιστική δράση εν γένει.

Δεύτερο ζητούμενο: Τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα που θα του επιτρέψουν να υπηρετήσει αυτό τον στόχο.

Ο επιστήμονας οφείλει να τίθεται στην υπηρεσία του ανθρώπου και της φύσης. Γι' αυτό επιβάλλεται να διαθέτει τα ακόλουθα ηθικά εφόδια:

- Ανθρωπιστική συνείδηση-φιλόανθρωπη διάθεση
- Εντιμότητα-ειλικρίνεια-αφιλοκέρδεια
- Ελευθερία συνείδησης και επιλογών
- Ανιδιοτέλεια, ταπεινότητα, σεμνότητα, ταπεινοφροσύνη
- Διορατικότητα, προνοητικότητα, θάρρος ματαίωσης επικίνδυνων επιτευγμάτων
- Πνευματική εγρήγορση και κοινωνική δράση
- Τόλμη, θάρρος, αυταπάρνηση, ψυχικό σθένος
- Διαλλακτικότητα, συνεργατικότητα, ακαταπόνητη διάθεση
- Υπομονή και επιμονή για την αναζήτηση της αλήθειας που θα την θέτει στην υπηρεσία του ανθρώπου

Συμπέρασμα: Ο επιστήμονας οφείλει να αποτελεί πρότυπο πνευματικής, ηθικής και ψυχικής αρίωσης σε μία εποχή γεμάτη αντιφάσεις και δυσκολίες.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Τοποθετήσεις που «σταχυολογήσαμε» από τη διαδικτυακή περιήγηση

Η άποψη της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων:

«Το κείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας Γενικής Παιδείας, διασκευασμένο απόσπασμα από ομιλία του ακαδημαϊκού Γρηγόρη Σκαλκέα, είναι απλό, σαφές και κατανοητό και ανταποκρίνεται στον πάντα επίκαιρο προβληματισμό για τον ρόλο της επιστήμης και την ευθύνη του επιστήμονα απέναντι στην αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας. Οι ερωτήσεις που συνοδεύουν το κείμενο είναι επίσης σαφείς και κατανοητές. Το ίδιο ισχύει και για το προς ανάπτυξη θέμα της Έκθεσης. Η Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων “εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιλογή θέματος που προβάλλει τις ανθρωπιστικές αξίες”».

Τοποθετήσεις συναδέλφων: Ομοφωνία (!)

1. «Ως προς το βαθμό δυσκολίας των θεμάτων στο News 24/7: "Τα θέματα αξιολογούνται εύκολα διαχειρίσιμα, από τον επαρκώς προετοιμασμένο υποψήφιο. Το κείμενο δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία σε ό, τι αφορά την κατανόηση του περιεχομένου και τη σύνταξη της περίληψης. Για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, επιλέχτηκε ως Β1 άσκηση, ο τύπος Σωστού - Λάθους. Οι λοιπές ασκήσεις τύπου Β δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυσκολία, μολονότι αρκετές σε αριθμό και όχι άμεσα συνδεδεμένες με τη θεωρία της Γ' Λυκείου. Στην Έκθεση διαχωρίζονται σαφώς τα δύο ζητούμενα και αφορούν στο ρόλο της επιστήμης για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων και τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα, προκειμένου να αντεπεξέλθει στην ευόδωση αυτού του στόχου".(άποψη φιλολόγων στο News 24/7)

2. « Οι τύποι των ασκήσεων ήταν προσαρμοσμένοι στις απαιτήσεις της ύλης της Γ' Λυκείου με τις οποίες οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι και στις πρότερες τάξεις του Λυκείου. Το θέμα της Έκθεσης είναι άμεσα συσχετισμένο με το πληροφοριακό υλικό του σχολικού εγχειριδίου και εύστοχα συνδεδεμένο με την επικαιρότητα και το δοθέν κείμενο. Αντίστοιχα και η δομή του θέματος ήταν σαφής ως προς τα ζητούμενα και το επικοινωνιακό πλαίσιο βοηθούσε τους μαθητές να εστιάσουν και να αναπτύξουν ψύχραιμα τις απόψεις τους». (ομάδα φιλολόγων στην *Καθημερινή*)

3. «Το κείμενο προσεγγίζει τον ρόλο της επιστήμης στην εποχή μας και τονίζει την αναγκαιότητα της ηθικής συγκρότησης των επιστημόνων. Πρόκειται για κείμενο που δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο στην κατανόησή του, ωστόσο έχει πυκνά νοήματα και αυτό είναι ένα στοιχείο που θα πρέπει να προσέξουν οι υποψήφιοι, κυρίως για την οργάνωση της περίληψης. Οι ερωτήσεις του σκέλους Β κινήθηκαν στα γνωστά πλαίσια των τελευταίων χρόνων. Εκείνο που θα μπορούσε να παρατηρήσει κάποιος, είναι η παρατήρηση για τις συνώνυμες λέξεις (B3α), οι οποίες, για πρώτη φορά, δόθηκαν στο κειμενικό τους πλαίσιο και η παρατήρηση για τη λειτουργία του ασύνδετου σχήματος (B4α), η οποία, ενδεχομένως, να ξάφνιασε τους υποψηφίους, ως μη αναμενόμενη. Το θέμα της παραγωγής λόγου (Γ1) είναι ένα κλασικό θέμα των Πανελλαδικών εξετάσεων: ζητήθηκε η γνώμη των υποψηφίων για τον ρόλο της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων σύγχρονων προβλημάτων, καθώς και η καταγραφή των ηθικών εφοδίων που πρέπει να έχουν οι επιστήμονες. Στο πρώτο ζητούμενο, η ανάπτυξη θα πρέπει να κινηθεί στο πλαίσιο της συνεισφοράς της επιστήμης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, ενώ, στο δεύτερο, οι υποψήφιοι θα πρέπει να εστιάσουν μόνο σε ηθικά εφόδια». (πηγή iefimerida.gr)

4. Σύμφωνα με την Ομοσπονδία Φροντιστών Ελλάδος οι ασκήσεις ήταν απλές και σε κλασική ύλη. « Οι υποψήφιοι κλήθηκαν να αναπτύξουν τον ρόλο της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων και τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα που θα τον βοηθήσουν να πετύχει αυτό το στόχο. Το θέμα της έκθεσης είναι ένα από τα κλασικά θέματα που διδάσκονται και δεν προκάλεσε ιδιαίτερες δυσκολίες στους υποψηφίους».

ΜΕΡΟΣ Β΄: Η δική μας εκτίμηση

Α. Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο, που τιτλοφορήθηκε για τις ανάγκες της εξέτασης «Επιστήμη και επιστήμονες», ήταν διασκευή από ομιλία του Γ.Σκαλκέα στην Ακαδημία Αθηνών. Ως προς το περιεχόμενο και την ποιότητα του λόγου θεωρούμε ότι πρόκειται για ένα κείμενο προσιτό στους μαθητές, δεδομένου ότι η θεματική ενότητα της Επιστήμης έχει διδαχθεί και αντίστοιχα κείμενα υπάρχουν τόσο στο σχολικό βιβλίο *Έκφραση-Έκθεση Γ' Λυκείου* (σελ. 92-102) όσο και στο βιβλίο *Θεματικοί Κύκλοι* (σελ.348-377). Τα νοήματα ήταν σαφή και η δομή του κειμένου διευκόλυνε την οργάνωση της περίληψης.

Επισημαίνουμε ωστόσο ότι πρόκειται για ένα κείμενο πυκνό σε νοήματα, χαρακτηριστικό που απαιτεί την προσεκτική διάκριση των ουσιωδών πληροφοριών από τις επουσιώδεις. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο της επέκτασης της περίληψης πέραν του ορίου των λέξεων που απαιτούνταν (90-110) και αποτέλεσε, κατά τη γνώμη μας, μια προφανή δυσκολία για τους μαθητές.

Β. ΟΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

B1. Η άσκηση Σωστού-Λάθους κρίνεται αρκετά εύκολη, χωρίς παγίδες και ασφαλώς απαιτούσε την ουσιαστική κατανόηση του κειμένου.

Με την επιλογή της συγκεκριμένης άσκησης για τρίτη χρονιά, οδεύουμε προς την κατάργηση της άσκησης που αναφέρεται στην ανάπτυξη φράσης σε παράγραφο, η οποία θεωρούμε ότι υπερέχει ποιοτικά, σε αντίθεση με τα Σωστά-Λάθος που προσφέρουν εύκολα μονάδες. Επισημαίνουμε ότι μέσω αυτού του τύπου άσκησης δεν διαβαθμίζεται η κρίση και η δεξιότητα των μαθητών.

B2. α) Η άσκηση σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου του κειμένου ήταν σαφής και κρίνουμε θετικό το ότι ζητήθηκε ένας συγκεκριμένος τρόπος. Η διατύπωση μειώνει την αβεβαιότητα του μαθητή και ενισχύει την αντικειμενικότητα της βαθμολόγησης.

B2. β) Η άσκηση με τις διαρθρωτικές λέξεις θεωρούμε ότι δεν είναι τόσο απλή, όσο εκ πρώτης όψεως φαίνεται. Η επιλογή των συγκεκριμένων λέξεων δεν κρίνεται ιδιαίτερα επιτυχής, καθώς ορισμένες, όπως το *βέβαια* και το *για τούτο*, επιδέχονται και διαφορετική από τη συνηθισμένη ερμηνεία (αντίθεση και αίτιο-αποτέλεσμα αντίστοιχα). Επισημαίνουμε ότι οι διαρθρωτικές φράσεις δεν γίνεται να

αντιμετωπίζονται αποκομμένες από το νόημα του κειμένου και συχνά παρατηρείται παρέκκλιση από την τυπική λειτουργία τους. Επομένως, είτε θα πρέπει να γίνεται προσεκτική επιλογή διαρθρωτικών λέξεων που να διαφαίνεται με σαφήνεια μια συγκεκριμένη λειτουργία είτε θα πρέπει να γίνονται αποδεκτές όλες οι λογικές, σύμφωνα με το νόημα, επιλογές.

B3. α) Για πρώτη φορά τα συνώνυμα ζητήθηκαν ενταγμένα μέσα σε φράσεις, κάτι που ήταν θετικό και βοηθητικό για τους μαθητές.

B3. β) Τα αντώνυμα που ζητήθηκαν ήταν απλά. Έχουμε ένα μικρό σχόλιο για τη λέξη *ευθύνη*, το ακριβές αντώνυμο της οποίας είναι η *αναρμοδιότητα* και όχι η *υπευθυνότητα*, που ωστόσο είναι αποδεκτό.

B4. α) Η άσκηση με το ασύνδετο σχήμα αποτελεί τη μοναδική πρωτοτυπία του διαγωνίσματος, καθώς είναι η πρώτη φορά που ζητείται. Θα σχολιάζαμε βέβαια ότι παραπέμπει περισσότερο στο μάθημα της Λογοτεχνίας από ό,τι στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

B4. β) « περί ρητορικού ερωτήματος » (;)

Η λειτουργία του ρητορικού ερωτήματος είναι γνωστή στους μαθητές. Τονίζουμε ωστόσο ότι το συγκεκριμένο ερώτημα είχε απάντηση στην παράγραφο που ακολουθούσε, επομένως έπαιζε και ρόλο συνοχής. Θα μπορούσαμε επομένως να διατυπώσουμε την εύλογη απορία για το κατά πόσο επρόκειτο για ένα καθαρό ρητορικό ερώτημα.

Γ. Η ΕΚΘΕΣΗ

Το θέμα της έκθεσης αναφέρεται στη διδαγμένη ενότητα της Επιστήμης και στο ηθικό χρέος του επιστήμονα. Η εκφώνηση του θέματος είναι σαφής και η δόμησή του ως προς τα ζητούμενα ξεκάθαρη. Οι μαθητές κλήθηκαν να διατυπώσουν τις απόψεις τους σε κείμενο με τη μορφή ομιλίας, σχετικά με ένα θέμα που εντάσσεται στους σύγχρονους προβληματισμούς αναφορικά με τα όρια και τη χρήση της επιστημονικής γνώσης αλλά και την ευθύνη του επιστήμονα.

Ως προς το πρώτο ζητούμενο που αφορούσε τον ρόλο της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων σύγχρονων προβλημάτων, έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα:

α) η απάντηση έπρεπε να κινηθεί στο χρόνο του παρόντος και του μέλλοντος, δεδομένου ότι απαιτούνταν να παρουσιαστεί η δεοντολογική διάσταση του ρόλου της επιστήμης

β) ο ρόλος της επιστήμης έπρεπε να αντιστοιχεί σε συγκεκριμένα σύγχρονα προβλήματα

γ) η προσφορά της επιστήμης έπρεπε να είναι συγκεκριμένη και σαφής και να αναδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο επιλύει τα αναφερόμενα προβλήματα.

Επομένως θεωρούμε ότι το ερώτημα δεν είναι απλό, αλλά απαιτητικό και σύνθετο, καθώς χρειάζεται συνδυαστική κριτική σκέψη, ακρίβεια και ευστοχία στην επιχειρηματολογία και πιστεύουμε ότι θα κρίνει το βαθμολογικό αποτέλεσμα.

Ως προς το δεύτερο ζητούμενο, επισημαίνουμε τον περιορισμό του, που αφορά μόνο τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα, στα οποία δεν πρέπει να εμπλακούν οι συνήθειες γνωστικές αρετές του επιστήμονα. Βοήθεια προσέφερε και το κείμενο, καθώς στην τέταρτη και έκτη παράγραφο του υπήρχαν σαφείς αναφορές που θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση στους μαθητές, αρκεί να μην επέλεξαν την πιστή αναπαραγωγή και να μην περιορίστηκαν σε αυτές.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Αξιολογώντας συνολικά τη δοκιμασία στο μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας, θεωρούμε ότι αν και η ενότητα που εξετάστηκε ήταν από τις διδαχθείσες και δεν αιφνιδίασε τους μαθητές, η παραγωγή λόγου ήταν απαιτητική.

Ως προς τις ασκήσεις υπογραμμίζουμε ότι για μια ακόμη χρονιά δεν υπήρχε κάποια άσκηση που να αφορά τη θεωρητική ύλη της Γ΄ Λυκείου. Η τελευταία χρονιά που ζητήθηκε αντίστοιχη ερώτηση ήταν το 2012! Η επιλογή αυτή απαξιώνει την εκπαιδευτική και κυρίως τη μαθητική προσπάθεια και δυσχεραίνει τη διάκριση ανάμεσα στους επιμελείς και στους μέτρια προετοιμασμένους μαθητές. Ίσως θα ήταν μια λύση αν το Υπουργείο Παιδείας έπαιρνε σαφή θέση για το αν θα καθιερωθεί αφενός η άσκηση Σωστού-Λάθους και αφετέρου η στροφή από τις ασκήσεις Πειθούς/Δοκμίου σε μια τυποποιημένη ομάδα γλωσσικών ασκήσεων (διαρθρωτικές λέξεις, σημεία στίξης, ρηματικά πρόσωπα κλπ), όπως διαπιστώνεται από τις επιλογές των τελευταίων πέντε ετών.

Θα χαρούμε να δούμε και τα δικά σας σχόλια στο email: [info @ alimpinisis.gr](mailto:info@alimpinisis.gr)

Η ομάδα φιλολόγων των Φροντιστηρίων μας